

STADSARCHEOLOGIE GENT

Gent, Offerlaan

Archeologienota met beperkte samenstelling

Projectcode 2020B3

3 februari 2020

DEEL 2 – VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

Colofon

Stad Gent

Departement Stedelijke Ontwikkeling – Dienst Monumentenzorg en Stadsarcheologie Gent

Publicatiedatum

3 februari 2020

Contact

Geert Vermeiren

Geert.Vermeiren@stad.gent

Tel. 09/2665781

<https://stad.gent/nl/cultuur-sport-vrije-tijd/cultuur/stadsarcheologie>

Postadres

Stad Gent – Dienst Monumentenzorg en Stadsarcheologie Gent

Stadhuis, Botermarkt 1, 9000 Gent

Bezoekadres

Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge

Tel. 09 266 57 60

Inhoud

1. Colofon	4
2. Samenvatting	5
3. Beschrijvend deel	6
3.1. Administratieve gegevens / technische fiche	6
3.2. Juridische context	6
3.3. Onderzoekskader	7
3.4. Ruimtelijke situering	7
3.5. Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	10
3.6. Archeologisch potentieel	11
3.6.1. Methode en onderzoeksvragen	11
3.6.2. Fysisch geografische situatie	11
3.6.3. Bekende archeologische vindplaatsen	11
3.6.4. Archeologische indicatoren	12
3.6.5. Verstoringshistoriek	12
3.7. Verantwoording nota met beperkte samenstelling met doorslaggevend aspect	13
3.8. Datering en interpretatie van onderzochte gebied	14
3.9. Gemotiveerde verwachting	17
3.10. Gemotiveerd advies voor maatregelen	18
4. Relevante bibliografie	19
Thesaurus	20

1. Colofon

Titel: Gent, Offerlaan

Auteurs: Geert Vermeiren

Projectnummer: 2020B3

Opdrachtgever: Stad Gent, Dienst FM Onderwijs

Projectleiding: Stadsarcheologie Gent

Erkend archeoloog: Geert Vermeiren, OE/ERK/Archeoloog/2015/00011

Datum: 3-18 februari 2020

Wettelijk depotnummer: D/2020/0341/6

Stad Gent – De Zwarte Doos – Dienst Monumentenzorg en Stadsarcheologie Gent

Dulle-Grietlaan 12

9050 Gentbrugge

09/2665760

stadsarcheologie@stad.gent

2. Samenvatting

Voor de opmaak van een aanvraag tot omgevingsvergunning voor de integrale sloop van de blokken 16 en 17 gelegen langs de Offerlaan 3 alsook het tijdelijke klassenpaviljoen, dient een archeologienota opgemaakt te worden. Deze aanvraag behelst de asbestverwijdering, afbraakwerken, grond- en nivelleringswerken en groenaanleg.

Gezien de aard van de geplande bodemingrepen, en het feit dat deze gebeuren in een zone waar geen archeologische verwachtingen zijn, is de kans op kenniswinst bij archeologisch onderzoek quasi nihil.

Voor het project Offerlaan werd geopteerd om een nota op te maken met een beperkte samenstelling. Deze beslissing werd genomen na een duidelijk afwegen van de mogelijke erfgoedwaarde. Alle gegevens werden ruimtelijk en inhoudelijk met elkaar geconfronteerd en ook in relatie tot de geplande werken afgewogen. Het resultaat hiervan is de keuze voor een archeologienota met beperkte samenstelling.

De drie vooropgestelde criteria werden duidelijk afgewogen:

1. er is met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig
2. de werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd, hebben met hoge waarschijnlijkheid geen impact op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed
3. een archeologisch onderzoek op de betrokken terreinen in kwestie zal niet met hoge waarschijnlijkheid leiden tot kenniswinst.

Na afweging van alle gekende gegevens zoals onderzocht onder het punt 3.6 Archeologisch potentieel, kunnen we argumenteren dat de volgende vooropgestelde criteria aangehaald kunnen worden.

> Geen archeologisch erfgoed:

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan met hoge waarschijnlijkheid verondersteld worden dat er GEEN archeologisch erfgoed aanwezig is ter hoogte van het project Offerlaan.

> Geen kenniswinst:

Het is duidelijk dat een archeologisch onderzoek - gekoppeld aan de gegevens verzameld uit de bodemkundige data, het historisch kaartmateriaal en de gekende sites via inventarissen – voorafgaand aan de ingreep (afbraak, nivellering en groenaanleg) met hoge waarschijnlijkheid tot GEEN kenniswinst leidt.

3. Beschrijvend deel

3.1. Administratieve gegevens / technische fiche

Projectcode	2020B3
Locatie	Oost-Vlaanderen, Gent, Offerlaan 3
Kadaster/Afdeling/Sectie/ Percelen	Afd. 16, Sectie K, 955p en 955v
Kadasterplan	Zie figuur 2
Topografische kaart	Zie figuur 4
Bounding Box	(103888,192952); (103952,192952); (103888,192880); (103952,192880)
Onderdeel Archeologische zone	ja
Onderdeel GGA	ja
Grootte percelen:	20 012 m ²
Grootte projectgebied	2355 m ²
Reden van de ingreep:	Sloopwerken blokken 16 en 17, verwijderen tijdelijk klassenpaviljoen
Betrokken actoren en specialisten	Peter Steurbaut (historisch kaartmateriaal)

3.2. Juridische context

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande vraag tot omgevingsvergunning, van een publiekrechtelijke aanvrager, voor werken BUITEN de afgebakende archeologische zone van Gent. Volgens het gewestplan 'Gentse en Kanaalzone' ligt het project in een zone voor gebieden voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut.

. Het betreft hier dus een zone waarbij de totale oppervlakte van de percelen 3000 m² of meer beslaat en de ingreep minimaal 1000 m².

De oppervlakte van het totale plangebied in kwestie bedraagt 20012 m².

De voorziene ingreep beslaat 2355 m², vandaar is men verplicht een archeologienota waarvan akte is genomen, toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

3.3. Onderzoekskader

Aanleiding van dit bureauonderzoek vormt de geplande sloopvergunning voor de afbraak van blokken 16 en 17 ter hoogte van Offerlaan 3; het verwijderen van het tijdelijke klassenpaviljoen; evenals de nivellering van het terrein; de groenaanleg en versteviging van de tuinmuur alsook het verbouwen van een keermuur op de perceelsgrens. Met dit bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een archeologienota waarvan akte is genomen en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid. Finaal formuleert het archeologische vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Het projectgebied wordt gekenmerkt door zijn ligging in het westen van Gent, meer specifiek op de onderwijscampus 'Offerlaan'.

3.4. Ruimtelijke situering

De projectzone Offerlaan (kad. Afd. 16, Sectie K, 955p en 955v) is gelegen ten westen van het historische centrum van Gent, in de nabijheid van de Watersportbaan. Het gebied betreft een scholencampus van het stedelijk onderwijsnet tussen de Offerlaan, de Martelaarslaan, de Neermeerskaai en de Groot-Brittanniëlaan. In totaal bevinden er zich 6 scholen: Freinet Middenschool Gent, het Kwadrant, Spectrum Gent en Freinet Atheneum De Wingerd, het Deeltijds Kunst Onderwijs DKO en het Centrum voor Volwassenen Onderwijs (CVO).

De totale som van de percelen waarop de omgevingsvergunning van toepassing is, bedraagt 20012 m², de voorziene ingreep 2355 m² en is volgens het gewestplan 'Gentse en Kanaalzone' gelegen in gebieden voor gemeenschapsvoorzieningen en openbaar nut.

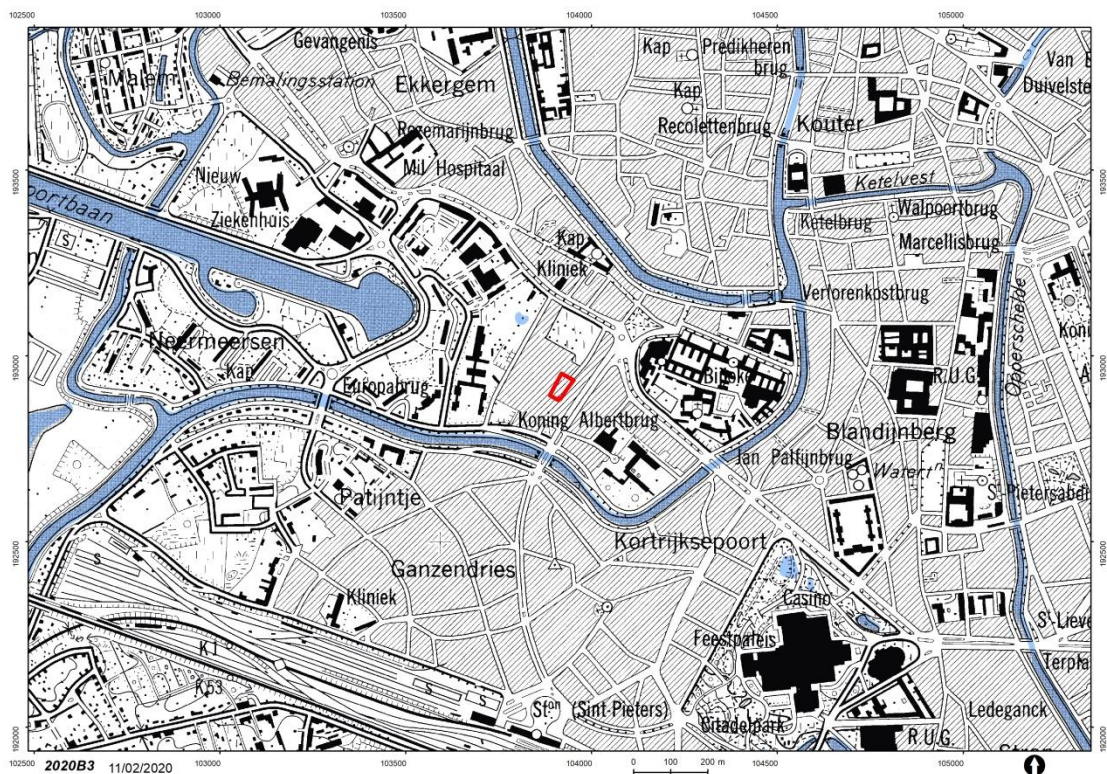
Figuur 1: Situering projectzone op de orthofoto van 2018 (Eurosense Belfotop & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 2: Situering projectgebied op het hedendaags kadaster (Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 3: Situering projectgebied op de GRB basiskaart (AGIV GRB Basiskaart & Stad Gent, De Zwarte Doos, Stadsarcheologie)

Figuur 4: Situering projectgebied op de Topografische kaart 1981 (NGI en AGIV)

3.5. Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De aanvraag tot omgevingsvergunning/sloopvergunning omvat de sloop van oude schoolgebouwen op campus Leerdorp ter hoogte van Offerlaan 3. De volumes worden integraal verwijderd inclusief verhardingen, funderingen en rioleringen. De vrijgekomen gemene muren worden gereinigd, hersteld, gekaleid en voorzien van een nieuwe deksteen. Na de sloop wordt het terrein ingezaaid met gras.

- > Blok 17: De voormalige loods, bestaande uit 2 volumes met hellend dak, wordt afgebroken inclusief de topgevels van de gemene muur. De volumes zijn voornamelijk steens opgebouwd en hebben een hybride dakstructuur uit metaal en hout. Gezien het hoogteverschil tussen de achterliggende tuinen en het betreffende schoolterrein worden de dwarse muren deels behouden en wordt nog een extra steunbeer geplaatst ter ondersteuning van deze gemene muur.
- > Blok 16: Dit blok zit ingeklemd tussen het atelier-paviljoen en de gemene muur en bestaat uit een aaneenschakeling van volumes en dakvormen. De volumes zijn voornamelijk steens opgebouwd en hebben een dakstructuur uit metaal/hout of beton. De hellende daken zijn afgewerkt met keramische dakpannen, leien en lichtstraten.
- > Gezien het hoogteverschil tussen de achterliggende tuinen en het betreffende schoolterrein worden de dwarse muren deels behouden en wordt nog een extra steunbeer geplaatst ter ondersteuning van deze gemene muur.
- > Op de in onbruik geraakte binnenkoer in de huidige toestand is een wildgroei op te merken van planten, struiken en bomen. De begroeiing, inclusief wortels wordt in het kader van de sloop ook verwijderd.
- > Tijdelijk klassenpaviljoen: Het tijdelijke modulaire klassenpaviljoen, bestaande uit 4 containerklassen en een gang, wordt integraal verwijderd. De tijdelijke funderingen zullen ook worden verwijderd.

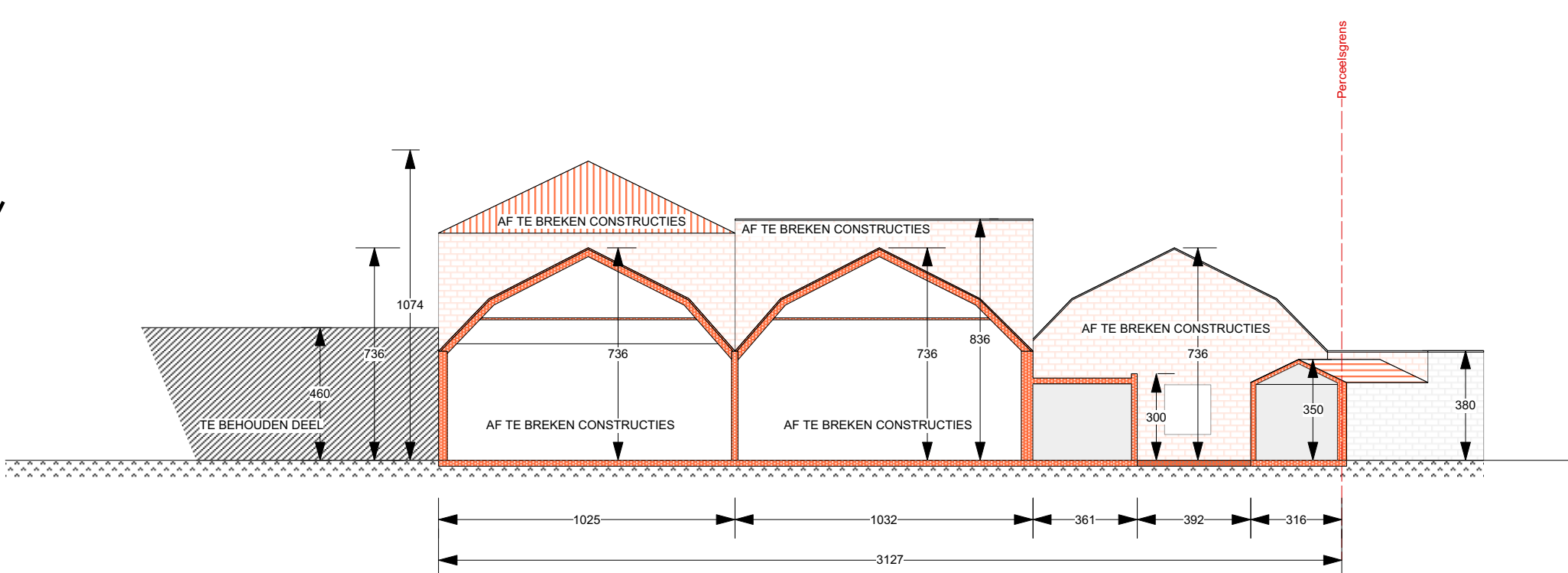
Beide gebouwen worden eerst ontmanteld omwille van de aanwezigheid van asbest. Na deze verwijdering wordt overgegaan tot de effectieve sloop. De ondergrond van het volledige projectgebied wordt eveneens bouwrijp gemaakt, hiervoor dienen alle ondergrondse massieven en funderingen verwijderd te worden. Hoewel er geen duidelijke funderingsplannen bestaan is wel met zekerheid geweten dat er onder de gebouwen geen kelders aanwezig zijn. Voor het bouwrijp maken van het terrein wordt een verstoring van ca. 1,00 m onder het huidige maaiveld voorzien. Het geheel zal genivelleerd worden. Er werd gekozen om niet direct te bouwen en aldus zullen de terreinen een tijdelijke groeninrichting krijgen.

Plannen bestaande toestand, ontwerpplannen en dwarsdoorsneden (Stad Gent, FM Onderwijs)

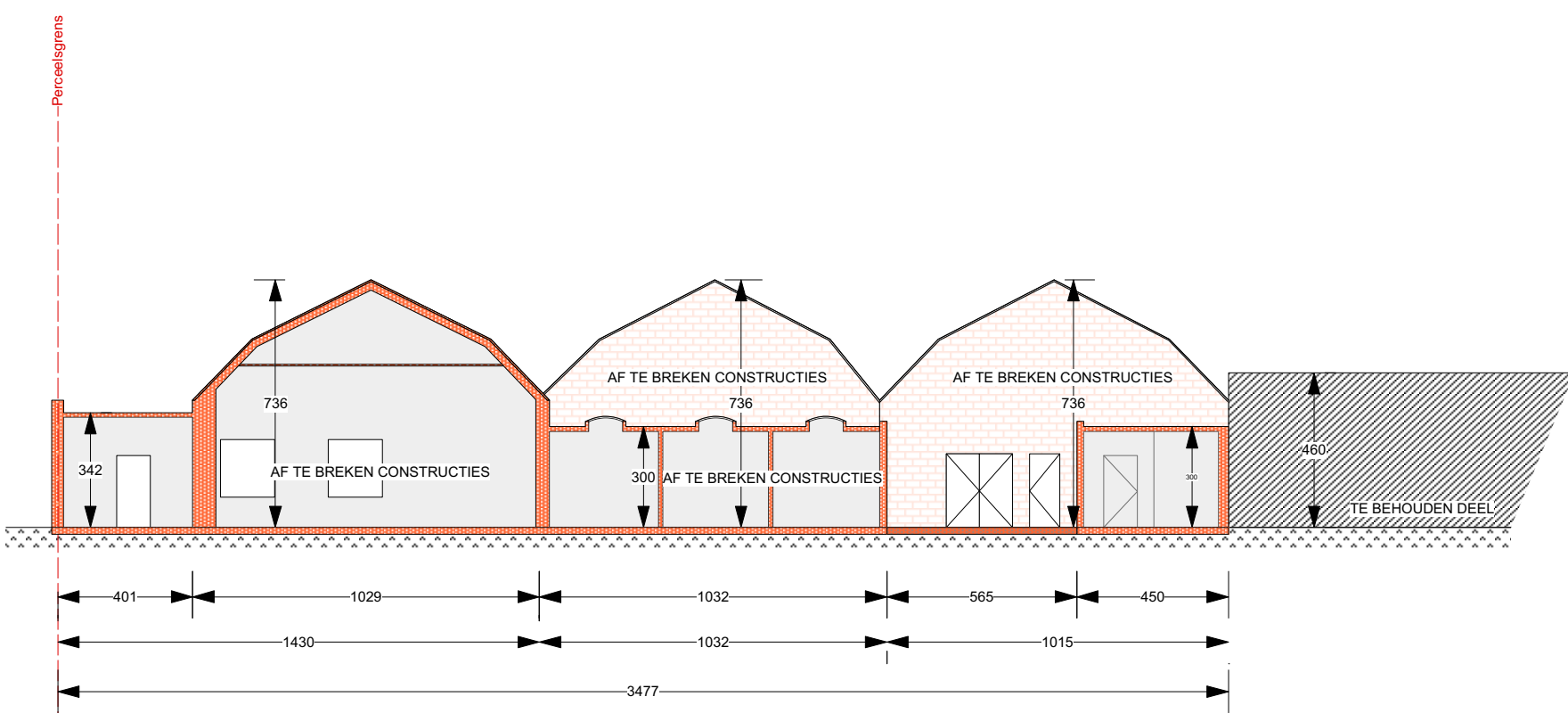

INPLANTINGSPLAN BESTAANDE TOESTAND 1/1000

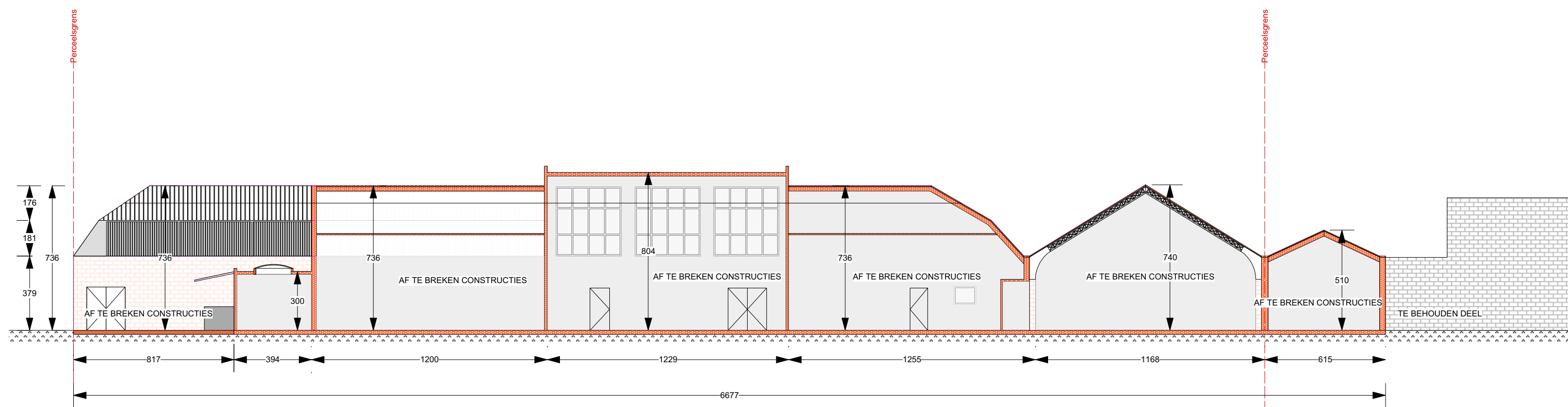
INPLANTINGSPLAN NIEUWE TOESTAND 1/1000

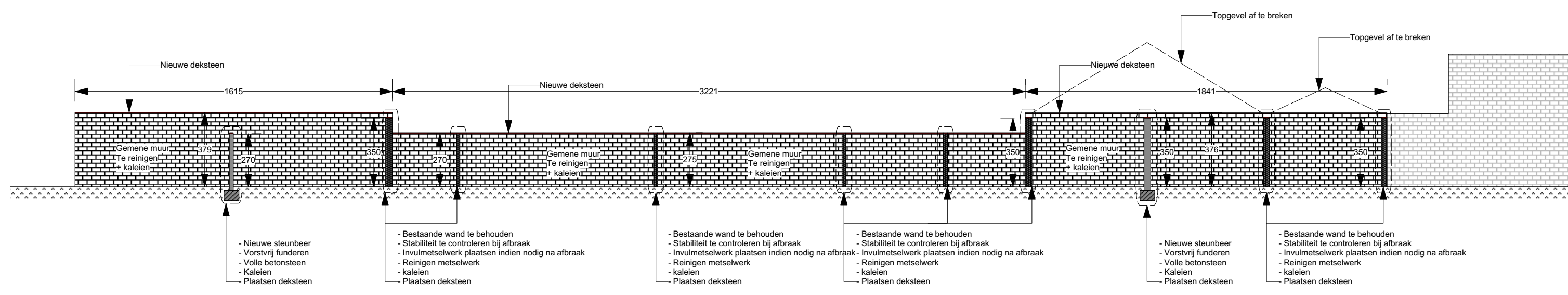
DOORSNEDE AA' 1/200

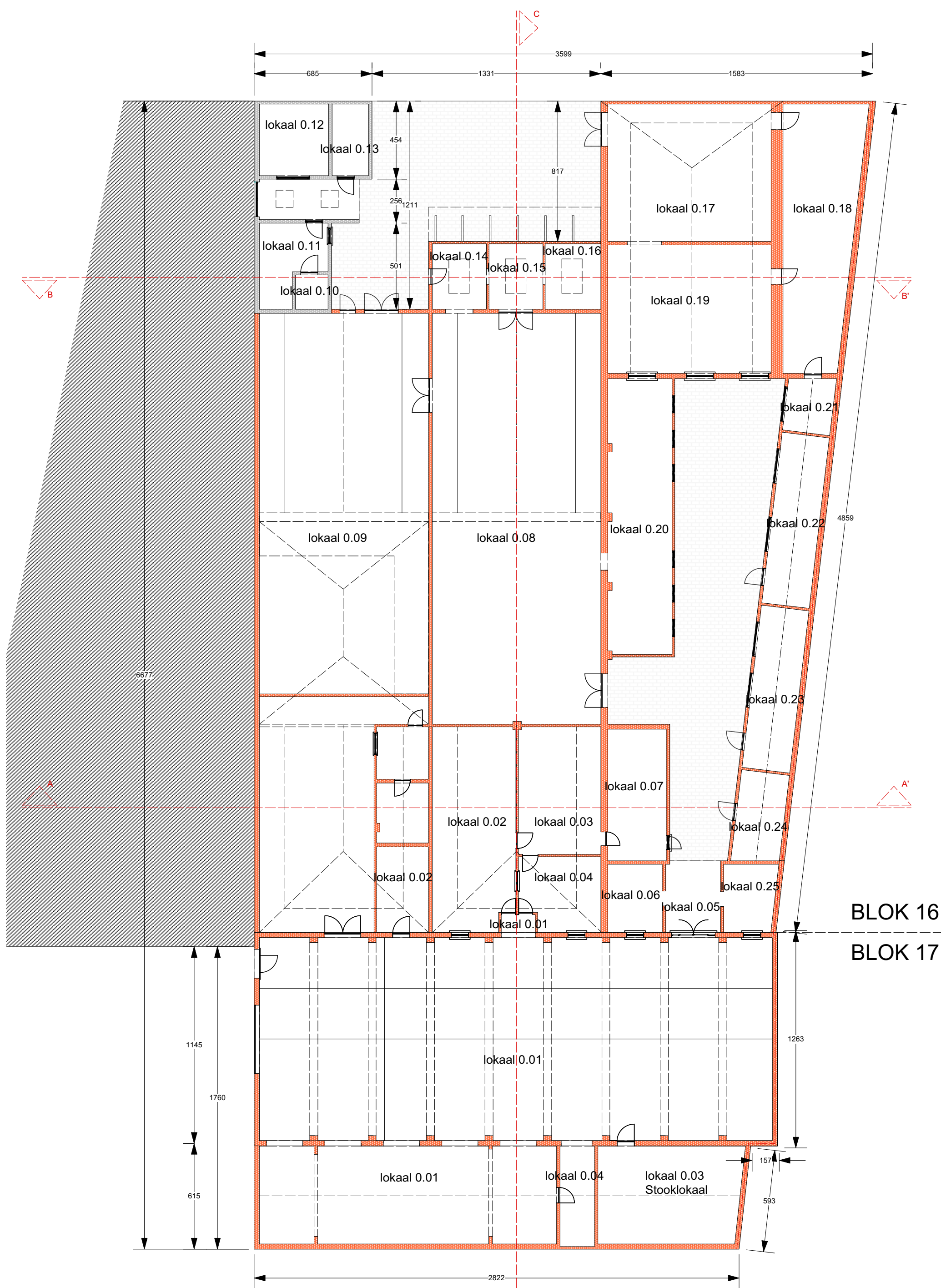
DOORSNEDE BB' 1/200

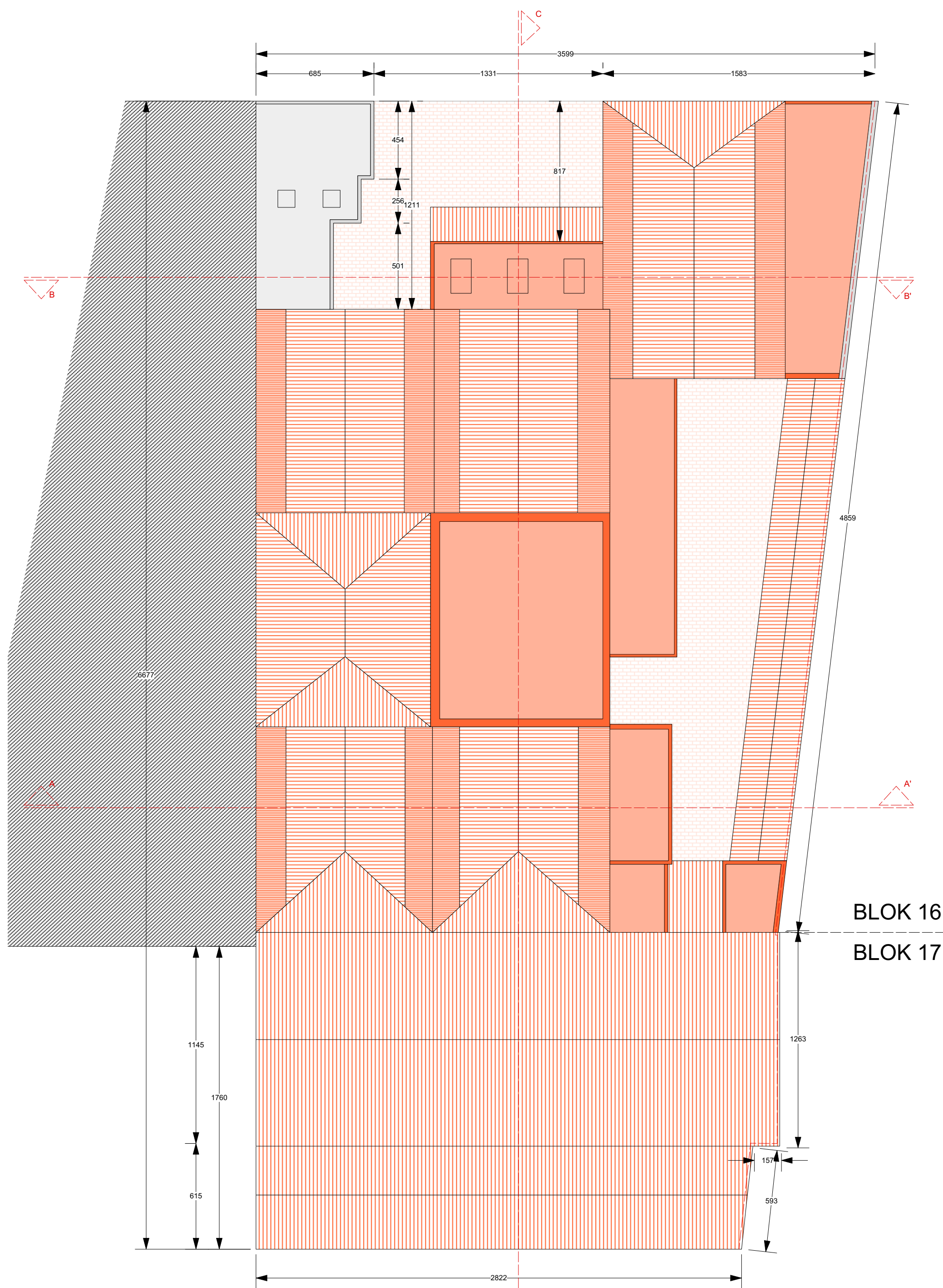
DOORSNEDE CC' 1/200

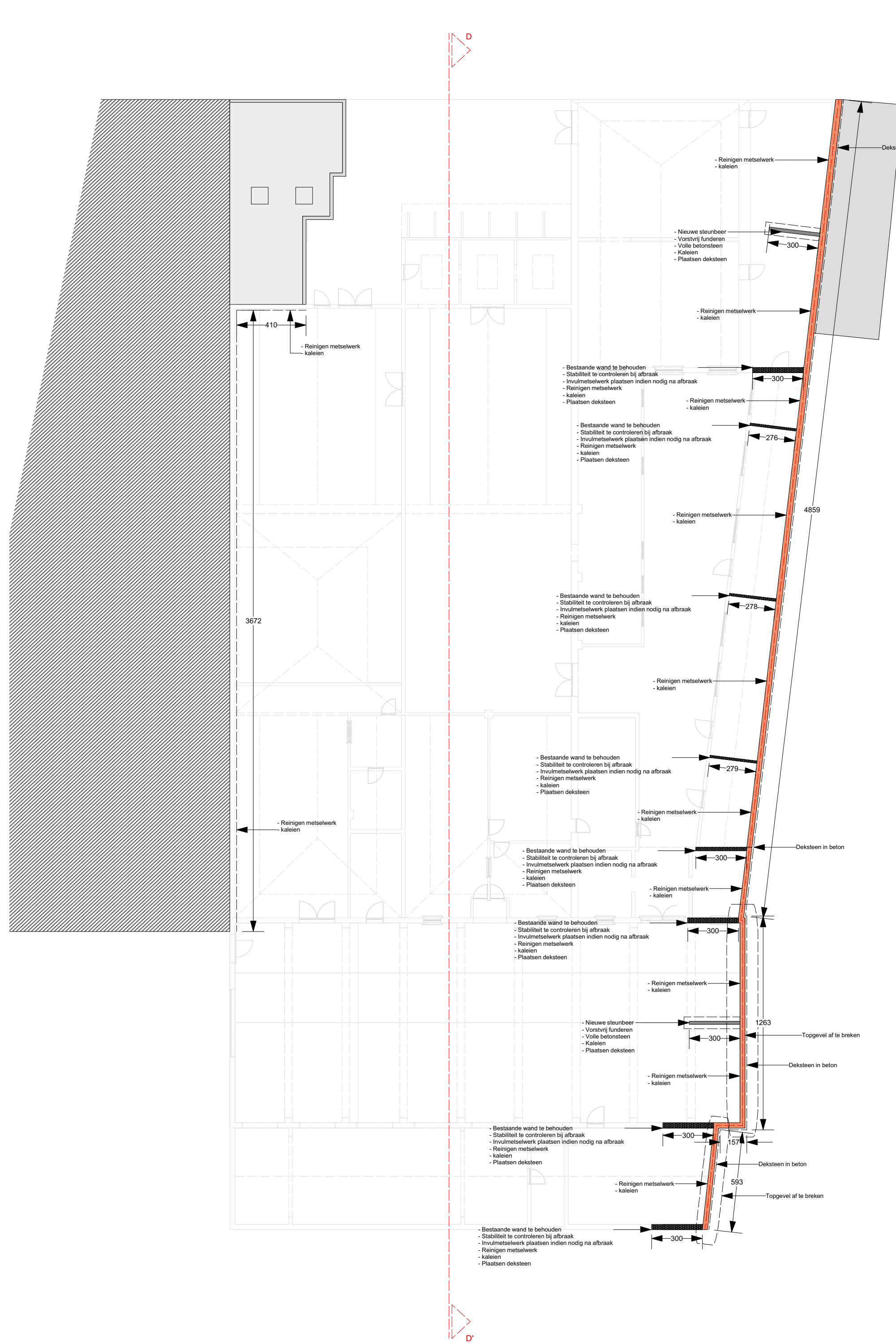
DOORSNEDE DD' 1/200

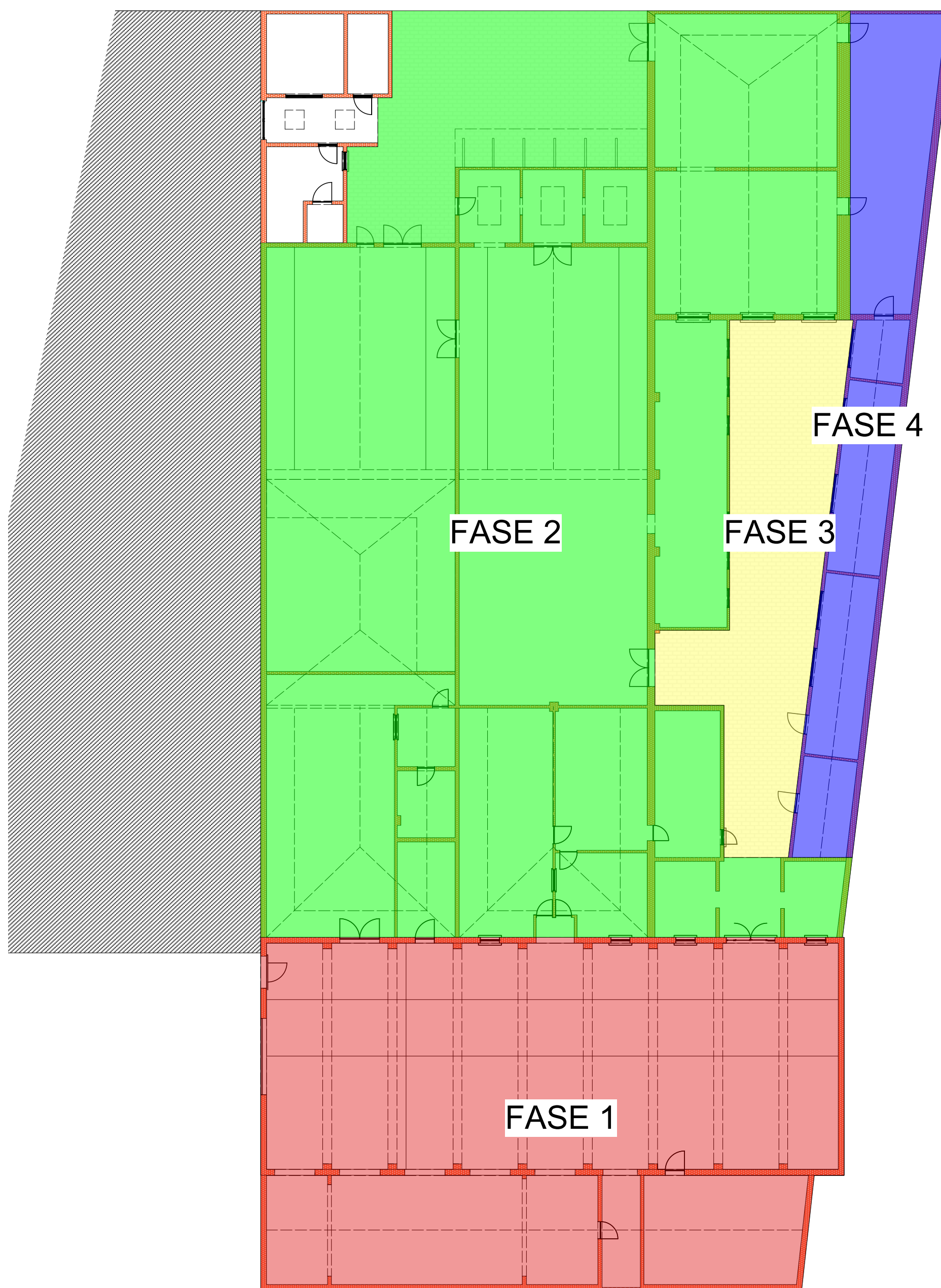
GRONDPLAN BESTAANDE TOESTAND 1/200

DAKPLAN BESTAANDE TOESTAND 1/200

GRONDPLAN NIEUWE TOESTAND 1/200

FASERING AFBRAAKWERKEN 1/200

3.6. Archeologisch potentieel

3.6.1. Methode en onderzoeksvragen

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek. **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.**

Hierbij werden een aantal onderzoeksvragen opgesteld betreffende de projectlocatie:

- > Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- > Welke gebruiksevolutie kende het terrein en wat was de impact ervan op eventuele archeologische sites?
- > Wat is de impact van de geplande werken?
- > Is het nodig andere vormen van vooronderzoek in te schakelen om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden?

3.6.2. Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Het projectgebied aan de Offerlaan is gelegen buiten de in 1864 gedempte stadswal (Extra Muros) in het Leie-alluvium van de Bijlokemeersen, aan de rand van de dekzandrug van Ekkergem. Hierdoor heeft het bureauonderzoek zich ook toegespitst op de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan de relevante ecologische en aardkundige gegevens en bronnen. Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie.

Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.

- > Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- > Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- > Bodemkaart
- > Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- > Hydrografische kaart van Vlaanderen
- > Bodemerosiekaart
- > Bodemgebruikskaart

3.6.3. Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische

vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd evenals diverse wetenschappelijke literatuur; bestaande uit voornamelijk door Stadsarcheologie Gent opgebouwde en bestudeerde archeologische ensembles en bewaard in De Zwarte Doos. Dit werd aangevuld met het raadplegen van de Inventaris Onroerend Erfgoed (erfgoedobjecten), de Inventaris van de beschermde archeologische sites en de Inventaris van de beschermde monumenten, landschappen en stadsgezichten; evenals de Inventaris van de walsites (de door Stadsarcheologie Gent opgemaakte en bijgehouden inventaris van alle op cartografie voorkomende sites met walgracht op grondgebied Gent). **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.**

3.6.4. Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën waaronder ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Omdat het projectgebied zich situeert ter hoogte van de gedempte stadswal, sinds 1869 ingenomen door het enorme complex van het jongensweeshuis, werd er aandacht besteed aan het onderzoek van archieven en eventueel eerder uitgevoerd onderzoek naar de historische bebouwing of het landschapsgebruik. Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd. **Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen in het assessmentrapport.**

- > Panorama op Gent, 1534
- > Kaart van Jacob van Deventer, midden 16de eeuw
- > Kaart van Braun en Hogenberg, 1572
- > Kaart van Horenbault, 1619
- > Kaart van Hondius, 1641
- > Kaart van Ferraris, 1771-1777
- > Kaart van G. Goethals, 1796
- > Atlas der Buurtwegen, 1843-1845
- > Primitief kadaster, ca. 1830
- > Popp Kadasterkaarten, 1842-1879
- > Kaart van P. en L. Gérard (1855)
- > Kaart van Gevaert en Van Impe (1878)
- > Plattegrond van Gent door Compijn & Soenen (1912)
- > Luchtfoto, 2016

3.6.5. Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken, kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kunnen verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten. Om een correcte inschatting hiervan te maken werd gebruik gemaakt van volgende bronnen:

- > Kadasterkaart
- > Topografische kaart (1981)
- > Orthogonale luchtfoto
- > Ontwerpplannen

Telkens werden de relevante bronnen weerhouden en opgenomen.

3.7. Verantwoording nota met beperkte samenstelling met doorslaggevend aspect

Voor het project Offerlaan werd geopteerd om een archeologienota op te maken met een beperkte samenstelling. Deze beslissing werd genomen na een duidelijk afwegen van de mogelijke erfgoedwaarde. Alle gegevens werden ruimtelijk en inhoudelijk met elkaar geconfronteerd en ook in relatie tot de geplande werken afgewogen. Het resultaat hiervan is de keuze voor een archeologienota met beperkte samenstelling.

De drie vooropgestelde criteria werden duidelijk afgewogen:

1. er is met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig
2. de werken waarvoor een vergunning moet worden aangevraagd, hebben met hoge waarschijnlijkheid geen impact op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed
3. een archeologisch onderzoek op de betrokken terreinen in kwestie zal met hoge waarschijnlijkheid niet leiden tot kenniswinst.

Na afweging van alle gekende gegevens zoals onderzocht onder het punt 3.6 Archeologisch potentieel, kunnen we argumenteren dat de volgende vooropgestelde criteria aangehaald kunnen worden.

> Geen archeologisch erfgoed:

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan met hoge waarschijnlijkheid verondersteld worden dat er GEEN archeologisch erfgoed aanwezig is ter hoogte van het project Offerlaan.

> Geen kenniswinst:

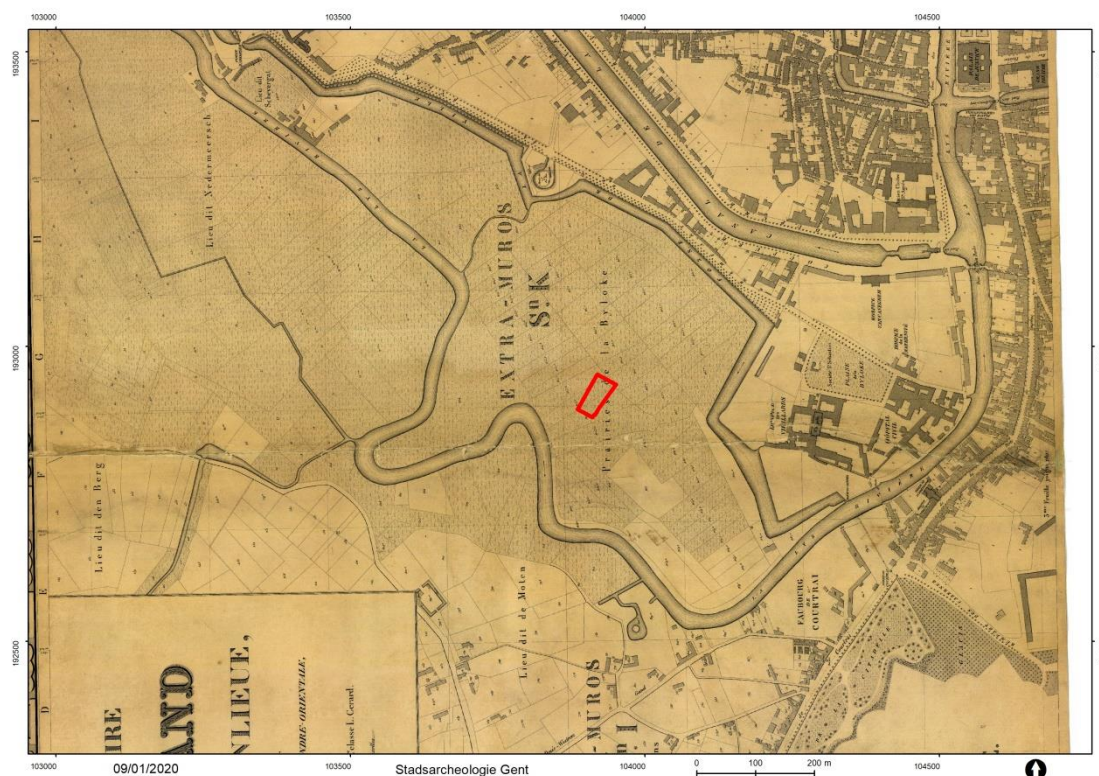
Het is duidelijk dat een archeologisch onderzoek - gekoppeld aan de gegevens verzameld uit de bodemkundige data, het historisch kaartmateriaal en de gekende sites via inventarissen – voorafgaand aan de ingreep (afbraak, nivellering en groenaanleg) met hoge waarschijnlijkheid tot GEEN kenniswinst leidt.

3.8. Datering en interpretatie van onderzocht gebied

Uit historisch kaartmateriaal is duidelijk af te lijnen dat de projectzone steeds in een open zone gelegen was in het Leiealluvium en de Bijlokemeersen. Het gebied bevond zich steeds buiten de stadsomwallingen ook bij de laatste aangelegd onder het calvinistisch bewind van 1577-1581. Deze werd gebouwd volgens de regels van de Italiaanse krijgskunst, namelijk met wallen met bastions en grachten. Deze omwalling werd in 1864 gedempt.

Figuur 5: Het projectgebied aangeduid op de stadskaart van Jacob Roelofs van Deventer, 1559 (Nationale Bibliotheek, Madrid)

Figuur 8: Het projectgebied geprojecteerd op de kaart van P. en L. Gérard, 1855 (Privéverzameling André Coene en Martine De Raedt, Gent)

Na deze demping werd een brede ringlaan aangelegd. Aanvankelijk werd deze laan ook de Godshuizenlaan genoemd, maar sinds 1918-1919 werd het deel tussen Bijlokehof en Rozemarijnstraat Martelaarslaan genoemd naar de terechtstellingsplaats van de martelaars (WO I) aan de Offerlaan.

De eerste werkelijke inname van het projectgebied gebeurde in 1869 wanneer het enorme complex van het jongensweeshuis werd opgetrokken. Van het oorspronkelijke concept is vandaag slechts de gerestaureerde rechter dwarsvleugel bewaard. De overige gronden zijn tegenwoordig ingenomen door nieuwbouw van de Scholencampus.

bestaan is wel met zekerheid geweten dat er onder de gebouwen geen kelders aanwezig zijn. Voor het bouwrijp maken van het terrein wordt een verstoring van ca. 1,00 m onder het huidige maaiveld voorzien. De terreinen krijgen een tijdelijke groeninrichting

De specifieke locatie en de voorziene ingrepen doen vermoeden dat de kans op het aansnijden van eventuele archeologische sporen quasi nihil is. Dit doet vermoeden dat er geen kenniswinst mogelijk is bij een eventueel archeologisch (voor)onderzoek met ingreep in de bodem. Algemeen kunnen we stellen dat er op archeologisch vlak geen verwachtingen zijn.

3.10. Gemotiveerd advies voor maatregelen

Het project bestaat uit de integrale sloop van blokken 16 en 17 ter hoogte van Offerlaan 3 evenals het verwijderen van alle funderingen. De totaliteit van het projectgebied bedraagt 20012 m², de voorziene ingreep 2355 m².

De geplande verstoringen in de ondergrond, ten gevolge van het uitbreken van de funderingen en het nivelleren van het terrein zullen, gaan tot op een diepte van ca. 1 m. Zowel uit de bodemkundige data, het historisch kaartmateriaal en de gekende sites via inventarissen kan geconcludeerd worden dat de kans tot het aansnijden van archeologisch potentieel quasi nihil is. Dit in combinatie met de geplande ingrepen maakt duidelijk dat de vooropgestelde ingrepen, indien voorafgegaan door een archeologisch onderzoek, hoogstwaarschijnlijk geen kenniswinst zouden opleveren.

Hierdoor is voldaan aan enkele van de mogelijke doorslaggevende aspecten die het mogelijk maken om een nota met beperkte samenstelling op te stellen waarbij geen verdere maatregelen nodig zijn.

4. Relevante bibliografie

LALEMAN, M.C. (dir.), *Kleurrijk – Wynantz & Gent omstreeks 1820*, Gent, 2015.

www.onroerenderfgoed.be

www.dov.vlaanderen.be

<http://geovlaanderen.gisvlaanderen.be/geo-vlaanderen/cai/>

Thesaurus

Archeologie: Het bestuderen van overblijfselen en voorwerpen of een ander spoor van menselijk bestaan in het verleden, alsook de bestaansomgeving van de mens, waarvan het behoud en de bestudering bijdragen tot het reconstrueren van de bestaansgeschiedenis van de mensheid en haar relatie tot de natuurlijke omgeving en ten aanzien waarvan opgravingen, ontdekkingen en andere methoden van onderzoek betreffende de mensheid en haar omgeving betekenisvolle bronnen van informatie zijn.

Archeologienota: Document, opgemaakt op basis van een archeologisch vooronderzoek, met administratieve gegevens, een verslag over de resultaten van het onderzoek, een voorstel van beslissing en een plan van aanpak voor de maatregelen die daaruit volgen.

Archeologisch onderzoek: Het gebruik van technieken en methoden waarmee archeologische sites, archeologische zones of delen ervan worden opgespoord en onderzocht met inbegrip van archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen.

Bodem: Het bovenste deel van de aardkorst waarin planten kunnen wortelen, samengesteld uit minerale deeltjes en organisch materiaal, inclusief levende organismen. Een bodem ontstaat uit de verweringsproducten van lokale gesteenten of uit afgezette, losse sedimenten.

Bodemstructuur: aggregatietoestand van organische en minerale deeltjes in een sediment tot grotere aggregaten, bepaald door de soort en intensiteit van de onderlinge verbindingen.

Bureauonderzoek: Bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte bouwkundige of archeologische waarden binnen een onderzoeksgebied, omvattende de aan- of afwezigheid, de aard en de omvang, de datering, gaafheid en conservering en de relatieve kwaliteit ervan.

Centrale Archeologische Inventaris: Databank die archeologische vondstlocaties en indicatoren daartoe in het Vlaams Gewest in kaart brengt en de beschikbare informatie bundelt (afkorting: CAI).

Historische studie: Historische studie is de studie van historische bronnen, zoals documenten en historisch kaartmateriaal. Bepaalde relictten kunnen in historische bronnen reeds vermeld zijn en op oude kaarten weergegeven zijn. Dit geeft interessante bijkomende informatie omtrent de vondsten en de bewaringstoestand in die periode.

Stadsomwallingen: Een stadsomwalling is het geheel van verdedigingswerken rondom een stad, nl. grachten, wallen, muren, torens, enz..., bedoeld om de stad te beschermen tegen invallen van buitenaf. Tijdens de eerste stadsontwikkelingen bestonden deze stadsomwallingen uit aarden wallen, later werden deze wallen vervangen door stenen muren.

Stadspoorten: Een stadspoort is een versterkte bouwconstructie in een stadsmuur die toegang geeft tot de stad.

Wallen (morfologische elementen): Een wal (morfologisch element) is een aarden ophoging die (eventueel met begeleidende gracht) de omsluiting vormt van een structuur en verder niet functioneel te duiden is.